

Висновки

Регіональна політика є сферою діяльності держави з управління економічним, соціальним і політичним розвитком країни в просторовому (регіональному) аспекті. Вона формується і реалізується органами влади регіону за участю державних органів влади і з урахуванням загальнодержавних пріоритетів економічного, соціального і політичного розвитку. При цьому під «регіоном» розуміється частина території з чітко окресленими адміністративними межами, з комплексом зв'язків і залежностей між підприємствами і організаціями, що розташовані на даній території. З позицій керованості найбільш доцільно розглядати в якості регіонів ті, які співпадають з існуючим територіально-адміністративним устроєм країни. До основних цілей регіональної промислової політики відносяться: досягнення безперервного і відповідного економічного зростання; забезпечення високого рівня зайнятості населення регіону; досягнення стабільного рівня цін у споживацькій корзині в регіоні; підтримка рівноваги зовнішньо-економічних операцій у зв'язках з іншими регіонами та зарубіжними країнами.

При цьому пріоритетними є перші дві цілі, оскільки саме вони забезпечують стійкий соціально-економічний розвиток регіону та ефективне використання природно-ресурсного і трудового потенціалу, а також задоволення потреб внутрішнього ринку. Досягнення цих цілей можливе тільки за умови ефективного розвитку галузей промисловості, конкурентний потенціал яких найбільш високий. Іншим найважливішим засобом досягнення цілей регіональної промислової політики є інвестиційна політика, що обумовлює можливості для ефективного розвитку економіки регіону. Таким чином, довгостроковий стійкий розвиток регіону можливий тільки на основі ефективної державної політики, найважливішими напрямками якої є регіональні інвестиційна і промислова політики. Найдівішою формою інвестування на регіональному рівні є цільові програми розвитку регіонів. Проте, незважаючи на позитивний досвід реалізації державних цільових програм розвитку регіонів, дефіцит грошових ресурсів для їх виконання обумовлює необхідність скорочення об'ємів їх фінансування в майбутньому.

Географія розподілу інвестицій в основний капітал з державного бюджету останніми роками свідчить про фактичне продовження екстенсивного розвитку країни. У цих умовах від органів управління в регіонах потрібні зусилля з розробки ефективної регіональної промислової політики, що полягає не тільки в перерозподілі потоків фінансування з державного бюджету, але і у створенні сприятливих умов для підвищення інвестиційної активності всередині регіону і залученні капіталу з інших регіонів, а також зарубіжних інвестицій.

З урахуванням цілей регіональної промислової політики регіону, основним критерієм ефективності інвестицій буде підвищення, перш за все, бюджетної ефективності економіки регіону. Підвищення бюджетної ефективності регіону можна розуміти як позитивну зміну регіонального бюджетного сальдо, тобто інвестиції повинні привести до зростання доходів, або до зниження витрат регіонального бюджету. При цьому здійснювані проекти мають відповідати вимогам комерційної ефективності для їх учасників (інвесторів), тобто забезпечувати очікувану прибутковість на вкладений капітал у зіставленні зі ступенем ризику.

Основними задачами регіональної промислової політики виступають: підвищення загальної інвестиційної привабливості промисловості регіону; формування нових джерел податкових і рентних платежів; утворення нових робочих місць; розвиток інфраструктури регіону; відновлення історичних об'єктів на території регіону; формування здорового конкурентного середовища; підтримка сприятливого екологічного клімату в регіоні; створення умов для розвитку малого бізнесу.

Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми

При розробці промислової політики регіональні органи управління спираються на наявні ресурси – природні, трудові, фінансові, інформаційні тощо. Практика показує, що найпривабливішими в українських умовах є ті регіони, в яких органи влади вживають заходи з підтримки і розвитку промисловості, тобто, в яких реалізується ефективна промислова політика.

Регіональна промислова політика є частиною державної промислової політики і визначається, перш за все, загальнодержавними пріоритетами в підтримці галузей промисловості.

Інструментами реалізації регіональної промислової політики є традиційно податкова і митна політики, державне замовлення і трансфертні платежі.

Регіональна політика, з одного боку, формується вимогами і обмеженнями, що включають соціально-економічний розвиток регіону, регіональний бюджет, регіональну конкуренцію, екологію, технічну і технологічну базу, людські ресурси, фінансові обмеження, а з іншого – з урахуванням інвестиційної політики регіону, яка є і джерелом формування, і основним напрямом регіональної підтримки реалізації промислової політики.

Враховуючи спільність цілей регіональної промислової та інвестиційної політики, доцільно здійснювати і розробку загального механізму її реалізації. Отже, можна говорити про єдиний інструмент досягнення цілей економічного розвитку регіону – інвестиційно орієнтовану регіональну промислову політику. Специфіка регіональної промислової політики полягає в її комплексності – вона направлена на підвищення конкурентоспроможності регіону і є єдиною системою заходів та важелів для досягнення поставленої мети. Регіональна промислова політика повинна визначати контури регіонального регулювання економіки в сфері підтримки промисловості і стимулювання інвестиційної активності, а також служити основним інструментом досягнення цілей економічної політики регіону і відповідати пріоритетам макроекономічної державної політики.

Суть цілей регіональної промислової політики можна визначити як прогнозовані (у якісному і кількісному вигляді) результати розвитку промислового комплексу регіону, яких заплановано досягти в конкретні проміжки часу. Цілі регіональної промислової політики і цілі соціально-економічного розвитку регіону повинні бути пов'язані між собою, причому перші носять вторинний, підлеглий характер по відношенню до загальних цілей розвитку. Цілі можуть носити як оперативний, так і стратегічний характер, що означає необхідність виявлення не тільки існуючих, але і прогнозованих проблем комплексного соціально-економічного розвитку регіону, виділення серед них проблем розвитку регіонального промислового комплексу.

Проблема формування і реалізації регіональної промислової політики тісно пов'язана з визначенням місця і ролі в економіці державних органів управління різних рівнів ієрархії.

В умовах ринкових відносин держава, реалізуючи політичні і соціально-економічні принципи співтовариства громадян, бере активну участь у формуванні макро- і мікроекономічних процесів. Державне регулювання економіки є системою заходів законодавчого, старанного і контролюючого характеру, здійснюваних правомочними державними установами з метою адаптації соціально-економічної системи й окремих її суб'єктів до економічних умов, що змінюються.

У ринковій економіці виділяють наступні функції державного регулювання: створення правової основи господарювання для всіх суб'єктів ринку; проведення політики макроекономічної стабілізації; дія щодо розподілу і розміщення ресурсів з метою підвищення їх ефективності; здійснення програм розподілу і перерозподілу доходів.

Основні об'єкти регіональної промислової політики можуть бути об'єднані у дві групи: державні підприємства і підприємства недержавних форм власності.

Задачі управління державним майном включають два основні блоки: стратегічне управління й оперативне управління.

До питань стратегічного управління відносяться: інвестиційні рішення; рішення з питань боргових зобов'язань підприємств, особливо перед державним бюджетом; проблеми вибору напрямів розвитку конкретних державних підприємств. Оперативне управління включає планування, контроль і ухвалення управлінських рішень.

Регіональне втручання в господарське середовище повинно бути націлене на підтримку конкретних заходів, а також певних видів діяльності, що забезпечать підвищення конкурентоспроможності місцевого виробництва і продукції, що випускається, сприяючих задоволенню внутрішньорегіональних потреб, зростанню доходу місцевих бюджетів, рішенню соціально-економічних проблем.

Підтримка реструктурованих підприємств повинна ґрунтуватися на розробці антикризової або санаційної програми регіональної економіки, базисними елементами якої є регламентація взаємостосунків учасників і жорсткий відбір суб'єктів господарювання в основі оцінки їх санаційної привабливості.

Мета реалізації регіональної промислової політики вимагає розробки спеціального механізму, що забезпечує досягнення цілей і ухвалення стратегічних та оперативних рішень у рамках встановлених пріоритетів, обмежень і напрямів діяльності в даній сфері.

Створення нормативно-правових умов – ключовий елемент реалізації регіональної промислової політики, необхідний також для функціонування всієї решти видів забезпечення. Йдеться про документально-правове підкріплення пріоритетів, переваг, обмежень, заявлених у прийнятій політиці, а також в нормативно-правовому обґрунтуванні ухвалюваних рішень у рамках фінансового, кадрового, інформаційного, програмно-аналітичного, науково-інноваційного, організаційного і соціального забезпечення реалізації регіональної промислової політики. Іншим ключовим елементом механізму реалізації є організаційне забезпечення, що охоплює декілька аспектів. По-перше, йдеться про організаційне закріплення задач реалізації даного напрямку регіональної політики за конкретним підрозділом або посадовцем у структурі адміністрації. По-друге, даний вид забезпечення передбачає вирішення такого складного питання, як організація і координація діяльності всіх суб'єктів реалізації промислової політики на основі принципів партнерства і балансу інтересів. По суті, йдеться про виявлення, узгодження інтересів, а також розробку відповідних організаційних форм партнерства з метою реалізації політики.

Таким чином, склалися необхідні передумови для розробки, на базі вже чинного законодавства і адміністративних процедур, комплексної регіональної промислової політики, направленої на підвищення конкурентоспроможності регіонів. Розробка і реалізація регіональної промислової політики, на наш погляд, вимагає формування системи заходів, що забезпечують: стимулювання інвестиційної активності; підтримку «локомотивних» галузей промисловості в регіоні, а також галузей, що мають національне значення; ефективне управління державним майном у регіоні і, перш за все, підприємствами, що знаходяться в державній власності.

Економічна криза природним чином породжує в економічному житті поєднання безлічі різноспрямованих тенденцій і відповідних їм суперечливих прогнозів. Глобальна економічна криза взаємодоповнюється та взаємопосилюється екологічними, енергетичними, демографічними і продовольчими кризами.

Сучасна глобальна економічна криза ініційована кризою фінансової системи, яка поєднує всі розрізнені кризові процеси та за характером є структурною кризою, що відображає серйозні диспропорції в економіці, викликані невідповідністю її виробничої, продуктової структури (співвідношення виробництва і сфери послуг, державного і приватного сектора, оборонного і цивільного секторів тощо) та структури кінцевого попиту.

В основу моделі системи антикризових механізмів промислового сектора економіки регіону покладено той факт, що будь-якій соціально економічній системі відповідає певна технологія управління. Діагностика і попереджувальна санація в ході реалізації

Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми

стратегії управління є як технологією, так і організацією. Оскільки криза – це періодичні потрясіння і закономірність живої та неживої природи, можна стверджувати, що в закономірних і періодичних змінах є багато корисного, незважаючи на те, що кризи досить різноманітні. З цього випливає, що менеджери в процесі антикризового управління вирішують три взаємозв'язані задачі: розпізнавання «хвороби»; усунення причин, що перешкоджають «оздоровленню» виробництва; застосування у вирішуваних задачах нестандартних управлінських антикризових заходів. В антикризовому управлінні провідне місце повинна займати концепція рефлексії, яка на ранніх стадіях розвитку кризових ситуацій виступає методологічною основою моделі, що зв'яже сучасні альтернативні мікроекономічні теорії і динамічну економічну дійсність.

Відповідно до вищезазначеного, розроблено структурну схему системи антикризових механізмів промислового сектора економіки регіону.

Вказана в структурній схемі системи антикризових механізмів промислового сектора економіки регіону програма розвитку промисловості, як і інші цільові програми, повинна включати наступні обов'язкові блоки:

- технологічна модернізація;
- екологічна модернізація (в т. ч. пріоритетні екологічні проекти для регіональної фінансової системи);
- підготовка і перепідготовка кадрів (ці блоки цільових програм зводяться надалі в програми розвитку освіти і охорони здоров'я);
- вдосконалення організаційно-економічних механізмів управління у процесі розвитку даного сектора економіки регіону.

В результаті проведеного дослідження, як механізм подолання економічної кризи в промисловому секторі економіки регіону розроблено модель системи антикризових механізмів промислового сектора економіки регіону. Реалізація моделі здійснюється за допомогою цільових програм, представлених у структурній схемі системи антикризових механізмів промислового сектора економіки регіону. Запропонована модель показує, що, якщо територіальне співтовариство спроможне самоорганізуватися для задоволення власних потреб на своїй території відповідно до загальносвітового рівня розвитку продуктивних сил, то це гарантує подолання економічної кризи в рамках даної території.